

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТУ ВЕЛИКОГО МІСТА (СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)

Актуальність теми. Пасажирський транспорт є одним з важливих елементів ефективного функціонування господарського комплексу будь-якої території, а особливо – великого міста. Він дозволяє вирішувати широкий спектр економічних, соціальних, побутових та інших питань в умовах неухильного мегаполістичного розвитку цивілізації. Ефективне функціонування транспортної системи забезпечує нормальну життєдіяльність населених пунктів, стабільну роботу підприємств, установ і організацій, можливість отримання населенням необхідних товарів і послуг тощо.

Пасажирський транспорт є невід'ємним елементом існування і розвитку міського простору, стратегічно важливим соціальним ресурсом в забезпеченні гідного існування і якості життя міського населення.

Подібна поліфункціональність пасажирського транспорту породжує ряд складних соціально-економічних проблем, а його стабільна робота та подальший розвиток є важливими питаннями ефективного функціонування транспортного комплексу будь-яких територій, а особливо великих міст, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Аналіз попередніх досліджень свідчить про те, що теоретичні та прикладні питання функціонування транспорту були висвітлені у роботах багатьох вітчизняних та закордонних науковців, зокрема, Д. Л. Бронера, В. Н. Бугроменко, А. Йонкіса, Н. Н. Казанського, Л. В. Канторовича, Е. П. Качана, Н. В. Правдіна, І. В. Спіріна та інших. Проте, в працях, які стосуються проблем функціонування міського транспорту існують окремі дискусійні питання щодо їх класифікації та основних шляхів вирішення.

Метою дослідження є аналіз сучасних суспільно-географічних проблем функціонування транспорту великого міста та рекомендації, щодо шляхів їх вирішення.

Викладення основного змісту дослідження. Повсякденне життя великих міст, у сучасних умовах науково-технічної еволюції суспільства, стає все більш проблемним для нормального існування і розвитку людини. Великі міста та міські агломерації не тільки перестають бути місцем комфортного проживання людини, але все більше стають небезпечними і менш придатними для життя територіями. Одна з причин такої ситуації полягає у неефективному функціонуванні міського пасажирського транспорту. Особливого значення зазначена проблема набуває в умовах тотальної автомобілізації міського простору, стаючи практично єдиним чинником у вирішенні наростаючих проблем реалізації транспортної мобільності в міському середовищі. Запропонувати шляхи вирішення цієї проблеми можливо на основі аналізу основних проблем функціонування міського пасажирського транспорту.

На думку авторів, однією з найбільш актуальних проблем транспорту великих міст є масова автомобілізація населення, що призводить зниження ефективності функціонування громадського пасажирського транспорту, і як наслідок, збільшення небезпеки руху на дорогах, зростання викидів вихлопних газів та суттєвих додаткових витрат міських бюджетів на благоустрій транспортних магістралей та розв'язок тощо.

Транспорт загального користування забезпечує збереження природних і економію фінансових ресурсів. Зокрема, при перевезенні одного пасажиря громадським транспортом потрібно в 5-10 разів менше території та енергетичних ресурсів. Крім того, в атмосферу викидається в 5-25 разів менше забруднюючих речовин, ніж при перевезенні індивідуальним автотранспортом, а собівартість перевезень (з урахуванням вартості експлуатації доріг і рейкових шляхів, стоянок, депо, рухомого складу тощо) на громадському транспорті в 3-5 разів нижче, ніж собівартість перевезень

індивідуальним автотранспортом [2]. Також, лінії і маршрути транспорту загального користування проектується з урахуванням забезпечення безпеки руху, а рухомий склад проходить щоденний технічний огляд, водії – медичний огляд перед кожною зміною. Крім того, більшість водіїв громадського транспорту є професіоналами своєї справи, на відміну від водіїв легкових автомобілів, чия кваліфікація викликає багато сумнівів. Нарешті, пасажери громадського транспорту (крім мікроавтобусів) більше захищені від аварійних ситуацій, створюваних водіями індивідуальних автомобілів завдяки більшій вазі і міцності кузова транспортних засобів громадського користування.

Таким чином, основні проблеми функціонування пасажирського транспорту великого міста можна розділити на об'єктивні та суб'єктивні. До головних об'єктивних проблем функціонування транспортної системи великого міста можна віднести наступні:

- зростання рівня автомобілізації населення, що веде до погіршення екологічної ситуації та порушення оптимального дорожнього руху;
- збільшення інтенсивності використання індивідуально транспорту, що впливає на зниження мобільності міського пасажирського транспорту, веде до зростання кількості транспортних заторів та негативно впливає на екологічну ситуацію міст;
- диспропорцію між рівнем автомобілізації і темпами дорожнього будівництва;
- містобудівні та планувальні проблеми розвитку міської території тощо.

До головних суб'єктивних проблеми можна віднести:

- недосконалість системи організації та управління розбудови дорожньо-транспортного комплексу;
- недосконалу законодавчу базу на місцевому та регіональному рівнях у галузі управління транспортною системою міста й регіону;
- недостатню інформаційну складову при прийнятті управлінських рішень;
- недостатнє фінансування розвитку дорожніх мереж та транспортної

інфраструктури;

- невирішеність майнових проблем і питань розмежування прав власності та управління об'єктами транспортної інфраструктури тощо.

Серед суб'єктивних проблем найбільш значною, на нашу думку, є недосконалість нормативно-правової бази, від якої залежить реалізація транспортної політики великих міст з урахуванням їх специфічних особливостей.

Крім того, у бюджетах більшості міст України не передбачаються кошти на розробку і коригування містобудівної документації. Проте, право вибору стратегії розвитку транспортної системи міста належить місцевим органам влади. Користуючись цим правом, адміністрації міст формують пріоритети розвитку транспортної системи міста або окремих її підсистем. Важливо, щоб ці пріоритети визначали не тільки економічну вигоду, а й охоплювали весь спектр напрямків розвитку транспортної системи міста.

Практично всі зазначені вище проблеми є взаємозалежними та похідними одна від одної і потребують для свого вирішення системного підходу.

Системний підхід у вирішенні транспортних проблем – це здійснення на державному рівні складної інтегрованої політики на основі синтезу систем управління транспортом, містобудування, землекористування та організації дорожнього руху, що реалізується через відповідні галузеві та правові бази [1]. Тільки такий синтез управління стає умовою ліквідації транспортного колапсу у великих містах.

Удосконалення міських дорожніх мереж, впорядкування роботи міського пасажирських транспорту, оновлення транспортного парку та забезпечення достатньої кількості парковок і паркінгів повинні визначатися як пріоритетні напрямки реконструкції транспортної інфраструктури великого міста, одним із результатів чого має бути соціальна ефективність, яка полягає в поліпшенні умов життя населення, скороченні витрат часу на переміщення у межах міста.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні **висновки**.
Вирішення проаналізованих проблем, які стосуються ефективного функціонування громадського транспорту великих міст, на нашу думку, можливе за рахунок застосування ряду заходів, зокрема:

- удосконалення правової бази і методів державного управління автомобільним транспортом і системою організації дорожнього руху;
- комплексного, раціонального містобудівного планування транспортної інфраструктури;
- якісного дорожнього будівництва при максимальному збереженні існуючої мережі шляхів сполучення;
- впровадження новітніх систем управління рухом міського транспорту, з використанням сучасних електронних технологій;
- використання альтернативних видів громадського транспорту (монорейкових та канатних доріг, фунікулера тощо).

Реалізація зазначених заходів дозволить вирішити завдання підвищення ефективності функціонування транспорту великого міста.

Важливим заходом, який сприятиме подальшому вирішенню проблем функціонування транспорту у великих містах є проведення ґрунтовних суспільно-географічних досліджень та розробка на їх основі стратегії розвитку громадського транспорту мегаполісів.

Список літератури:

1. Правдин Н. В. Взаимодействие различных видов транспорта / Н. В. Правдин, В. Я. Негрей, В. А. Подкопаев. – М. : Транспорт, 1989. – 208 с.
2. Спирин И. В. Перевозки пассажиров городским транспортом / И. В. Спирин. – М. : Академкнига, 2006. – 413 с.